

विपश्यना

साधकहरुका लागि
प्रेरणा पत्र

बुद्ध वर्ष २५४६

कार्तिक २०५९

वर्ष १९ अङ्क ७

धम्मवाणी

मनोपुब्बङ्गमा धम्मा, मनोसेट्ठा मनोमया ।

मनसा चे पदुट्ठेन, भासति वा करोति वा ।

ततो नं दुक्खमन्वेति, चक्कं व वहतो पदं ॥

सबै धर्म (अवस्था) पहिला मनमा उत्पन्न हुन्छन् । मन नै मूख्य छ, यो मनको धर्म हो । जब मनुष्य मैलो मनले बोल्छ र दुष्ट कार्य गर्छ तब दुःख पनि उसको पछि पछि त्यस्तै आउँछ, जस्तो गोरुको पछि पछि गाडाको चक्का आउँछ ।

मुक्तिको लागि आर्यसत्यको अनुभव आवश्यक

भगवान तथागत चित्त विमुक्त हुनुभयो । भव भ्रमणबाट नितान्त रूपमा विमुक्त हुनुभयो । स्वयं विमुक्त भएर अन्य मानिसहरूलाई विमुक्तिको सही मार्ग सिकाउन लाग्नु भयो । भव बन्धन र भव विमुक्तिको सत्य आफूले अनुभव गरेर नै स्वयंले घोषणा गर्नु भयो कि—

अहं, दुक्खं अरियसच्चं....दुक्खसमुदयं अरियसच्चं.....दुक्खनिरोधं अरियसच्चं.....दुक्खनिरोधगामिनिं पटिपदं अरियसच्चं यथाभूतं अनभिसमेच्च ।

दुःख आयएसत्य, दुःख समुदय आर्यसत्य, दुःख निरोध आर्यसत्य र दुःख निरोधगामिनी प्रतिपदा आर्यसत्यको यथाभूत ज्ञान दर्शन नगरीकन नै यदि कसैले म सम्यक रूपले अर्थात् सही अर्थमा दुःखको अन्त गर्छु भन्यो भने यो असम्भव छ । किनकि, यं खो, आवुसो, दुक्खे अञ्जाणं, दुक्खसुवये अञ्जाणं, दुक्खनिरोधे अञ्जाणं, दुक्खनिरोधगामिनिय । पटिपदाय अञ्जाणं - अयं बुच्चतावुसो, 'अविज्जा' । - आवुसो, यो दुःखको अज्ञान हो, दुःख समुदयको अज्ञान हो, दुःख निरोधको अज्ञान हो, दुःख निरोधगामिनी प्रतिपदाको अज्ञान हो - यही अविद्या हो ।

जबसम्म अविद्या हुन्छ, तब सम्म भवविमुक्तिको ढोका बन्द नै हुन्छ, किनकि यस्तो व्यक्तिले कहिल्यै थाहा पाउँदैन कि सबै सांसारिक सुखमा दुःख समाएको छ । उसले कहिल्यै पनि थाहा पाउँदैन कि दुःखको मूल कारण तृष्णा हो । तृष्णाको जरासम्म निकाल्यो भने दुःख निरोधको अवस्था प्राप्त हुन्छ भन्ने उसले थाहापाउँदैन । दुःख निरोधको लागि शील, समाधि, प्रज्ञाको आर्य अष्टाङ्गिक मार्गमा हिंड्नु पर्छ भन्ने उसले कहिल्यै पनि थाहा पाउँदैन । जसले यी कुराहरू थाहापाउँदैन ऊ कसरी मुक्ति मार्गमा अघि बढ्छ । अघि नै बढेन भने मुक्त कसरी हुन्छ ? उसको जिवनमा अन्धकार नै अन्धकार हुन्छ ।

भगवानले अगाडि भन्नु भयो- भिक्षुहरू, संसारमा जबसम्म सूर्य र प्रकाश उडाईरहन्छ तबसम्म महान आलोक - उज्यालो छाई रहन्छ, प्रकाशको प्रादुर्भाव भईरहन्छ । त्यस्तै प्रकारले जब सम्म तथागत अरहन्त सम्यक सम्बुद्ध संसारमा उत्पन्न हुँदैन तब सम्म प्रभुत प्रकाश एवं आलोकको प्रादुर्भाव हुँदैन, तब सम्म गहिरो रातको अँध्यारो छाईरहेको हुन्छ । तब सम्म न चार आर्य सत्यको चर्चा कहीं सुन्न पाउँछ, न देशना, न प्रज्ञापना, न प्रस्थापना, न विवरणा न अनावरण गर्न पाउँ छ न विभाजन हुन्छ न कसैले स्पष्ट गर्छ ।

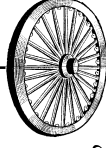
- संसारमा जब सम्यक सम्बुद्धको प्रादुर्भाव हुन्छ तब नै यी चार आर्यसत्यको बारेमा प्रकाश हुन्छ र शील, समाधि तथा प्रज्ञाको आर्य अष्टाङ्गिक मार्गमा सफलतापूर्वक अगाडि बढ्ने स्पष्ट विधि प्रकाशमा आउँछ ।

जो कोही व्यक्तिले पनि सत्यलाई बुझेर शील, समाधि तथा प्रज्ञाको आर्य अष्टाङ्गिक मार्गमा अगाडि बढ्छ भने निश्चित रूपले निर्माण तर्फ अघि बढ्दै जान्छ । उसलाई कसैले रोक्न पाउँदैन । जसरी गंगा नदी पूर्व दिशा तर्फ बहन्छ त्यसरी नै जो भिक्षु आर्य अष्टाङ्गिक मार्गको भावित गर्दछ, ऊ निर्वाण तीर अगाडि बढ्दछ ।

चार आर्यसत्य मध्ये आर्य अष्टाङ्गिक मार्ग प्रयोगात्मक हुनुको कारण यो प्रमुख छ । चारैवटा आर्यसत्यलाई तिपरिवट्टं द्वादसाकारं अनुभव गर्नका लागि अष्टाङ्गिक मार्ग अनिवार्य छ । त्यसैले यी चार आर्यसत्यलाई सिद्धान्तको रूपमा स्वीकार गर्नु पर्दछ । आर्यसत्यलाई बाह्र प्रकारले अनुभव गर्ने हो भने कुनै एउटालाई साक्षात्कार गर्नु भने पनि बाँकी तीन वटाको साक्षात्कार स्वतः हुन्छ ।

यो, भिक्खवे, दुक्खं पस्सति, दुक्खसमुदयमिं सो पस्सति, दुक्खनिरोधमिं पस्सति, दुक्खनिरोधगामिनिं पटिपदमिं पस्सति ।

- भिक्षुहरू ! जसले दुःखको दर्शन गर्छ उसले दुक्ख पसमुदय, दुःख निरोध र दुःख निरोधगामिनी प्रतिपदाको पनि दर्शन गर्दछ । दुःखका सारा परिधिलाई पार गरेर दुःख निरोध, दुःख को

विनाश भईरहेकधो थाहापाउनु नै दुःखको परिज्ञान हो । यस क्रममा दुःख समुदय अर्थात तृष्णा (राग-द्वेष) को दर्शन स्वतः हुन थाल्छ र दुःखको क्षेत्र पार लगाउनको लागि शील, समाधि, प्रज्ञाको आर्यअष्टांगिक मार्गका एक-एक अंगको दर्शन अनुभवले जान्दछ । यसरी पहिलो आर्यसतयको दर्शनले दोस्रो, तेस्रो र चौथौं आर्यसतयको दर्शन पनि स्वतः हुन जान्छ । त्यस्तै प्रकारले जसले दुःख समुदय रुपी तृष्णाको दर्शन गर्छ, उसले दुःखको, दुःख निरोधको दुःख निरोधगामिनी प्रतिपदाको स्वतः दर्शन गर्छ । त्यस्तै जस्ले दुःख निरोध को दर्शन गर्छ उसले दुःखको, दुःख समुदयको र दुःख निरोधगामिनी प्रतिपदाको पनि दर्शन गर्दछ ।

दुःख निरोधगामिनी प्रतिपदाको दर्शन गर्नेले दुःखको, दुःख समुदयको र दुःख निरोधको पनि दर्शन गर्दछ ।

जब दर्शन आफ्नो अनुभवले हुन्छ तब थाहापाउँदछ कि एक आर्यसत्यमा चारै आर्यसत्य एकठा भएको छ । एउटाको दर्शन भयो भने बाँकी तिनैवटाको दर्शन स्वतः हुन थाल्छ । चार आर्य सत्यको दर्शनले महामंगल हुन्छ-

अरियसच्चानं दस्सनं... एतं मङ्गलमुत्तमं ।

जस्ले आर्यसत्यलाई गहिरोईसम्म जान्दछ उसले आर्यसत्यलाई भावित गर्दछ र जस्ले आर्यसत्यलाई विशेष रूपले भाविता गर्दछ ऊ आर्य बन्दछ, त्यसैले आर्यसत्यको दर्शनमा उत्तम मंगल छ ।

आर्यसत्य सत्यभन्दा टाढा छैन, कुनै कल्पना यस्मा छैन । कुनै सम्प्रदायको अन्धविश्वासले भरिएको दार्शनिक मान्यता यसमा छैन । जीवनका यस्ता सत्य जुन कोही पनि, कुनै पनि सम्प्रदायको व्यक्ति ले गर्न सक्दछ र परिणामतः भवबाट मुक्त हुन सक्छ । यी चारै आर्यसत्यका साक्षात्कारको अन्तिम उपलब्धि दुःख निरोध आर्यसत्य हो । यही निर्वाण हो, जसको दर्शन पहिलो पटक भएमा स्रोतापन्न अवस्था प्राप्त हुन्छ र साधक अनार्यबाट आर्य हुन्छ चाहे त्यो व्यक्ति कुनै जाति, वर्ग, गोत्र र सम्प्रदायको किन नहोस् । यसको साक्षात्कार भएमा कोही पनि व्यक्ति आर्यबन्न सक्छ । लोकमा तथागत आर्य हुनुहुन्छ । अतः यसलाई आर्यसत्य भनियो । जो स्वयं आर्य भइसक्यो, उहाँले आफ्नो अनुभवद्वारा जानिएको सत्यलाई प्रकाशन गरियो भने त्यो आर्य नै कहलाउँछ ।

यस युगमा मिथ्या मान्यतालाई छोडेर तटस्थमार्गमा अगाडि बढेर आर्य बनेको पहिलो व्यक्ति नै तथागत हुनुहुन्छ । यदि त्यही मार्गमा अरु कोही व्यक्ति अगाडि बढ्छ भने उनीहरू पनि आर्य हुन्छ ।

जीवन जगतका यी चारै वटा महत्वपूर्ण सतय जब केवल दार्शनिक मान्यता बनेर रहन्छ तब अन्य दार्शनिक मान्यता भैं यो पनि निष्फल नै हुन्छ, निरर्थक नै हुन्छ र केवल साम्प्रदायिक वाद-

विवादको कारण बनेर रही हरन्छ । परन्तु यस्को यथार्थ दर्शन भएमा यो मुक्तिदायिनी हुन्छ, सफल हुन्छ, सार्थक हुन्छ ।

चार आर्यसत्य मात्र होइन, त्यसको तिपरिवट्टं द्वादसाकारं अर्थात बाह्य प्रकारका स्वरूप केवल पाठ मात्र गरिरह्योक भने अथवा कुनै सम्प्रदायको मान्यता मात्र भईरह्यो भने दुर्भाग्य बाहेक अरु केहि हँदैन । कुनै पनि सम्प्रदायको बन्धन ज्यादै कठोर हुन्छ । त्यसबाट निस्कनु अति कठिन हुन्छ । जब यी चार आर्यसत्यको वास्तविक दर्शन हुन्छ, त्यसलाई आफ्नो अनुभवले थाहापाउँदछ तब ती थोत्रो मान्यता सबै स्वतः छूट्छ । जब स्वयंले त्यसको दर्शन गर्छ तब सत्यको अभिसम्बोध हुन्छ, तब त्यो चिन्तनको विषय नै रहँदैन, विवादको विषय नै रहँदैन ।

चार आर्यसतयको यथाभूत दर्शन हुनु भनेको - इन्द्रिय जगत भन्दा परको अवस्था निर्वाणको दर्शन हुनु हो । सम्पूर्ण दार्शनिक मान्यता इन्द्रिय क्षेत्रसम्म मात्र सीमित हुन्छ । इन्द्रियातीत अवस्थाको अनुभव भएपछि अन्य कुनै मान्यता सामू रहन सक्दैन ।

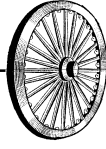
संसारमा देवता सहित मार, ब्रह्मा, श्रमण, ब्राह्मण तथा अन्य देव मनुष्य द्वारा इन्द्रियहरूको क्षेत्रमा आँखाले देखेका, कानले सुनेको, नाकले सुँघेको, जिब्रोले स्वाद लिएको, र मनले चिन्तन गर कोलाई यस इन्द्रिय क्षेत्रको अन्तिम अवस्था प्राप्त मानेको छ, अन्तिम सत्यलाई यसै क्षेत्रमा मात्र खोजेको छ, यसैमा मात्र चिन्तन मनन गर को छ । जबकि तथागतले यस सम्पूर्ण इन्द्रिय जगतको अनित्य स्वभावको सत्यलाई अनुभव गरेर यसभन्दा पर नितय र अपरि वर्तनशील इन्द्रियातीत निर्वाणिक अवस्थाको साक्षात्कार गर्नु भयो ।

यस्मा तं तथागतेन अभिसम्बुद्धं, तस्मा 'तथागतो' ति बुच्चति ।

- त्यस (परम सत्य) लाई तथागतले अभिसम्बोध गर्नु भयो, त्यसैले उहाँलाई तथागत भनियो ।

जबसम्म इन्द्रियको परिधि भित्र परियेसिति अनुसन्धान भईर हन्छ र यसै क्षेत्रको कुनै एक अवस्थालाई परम सत्यको अवस्था मान्द छ र यी नै उपलब्धिहरू नै भिन्न भिन्न दार्शनिक मान्यता बन्दछ । तथागतले यस इन्द्रिय क्षेत्रको सम्पूर्ण विसौनि हरूलाई पार गर्दै गर्दै निर्वाणको साक्षात्कार गर्नु भयो । अतः यसमा कुनै दार्शनिक मान्यता गाँसिएको छैन । उनको आफ्नो पनि कुनै दार्शनिक मान्यता छैन, किनकि तथागतले दार्शनिक मान्यताको क्षेत्रलाई पर छोडी सक्यो । नाम र रूप को इन्द्रिय क्षेत्र मात्रै दार्शनिक मान्यताको क्षेत्र हो ।

जबकोही व्यक्ति नाम रूपको क्षेत्र अर्थात छः इन्द्रिय र त्यसका विषयसंग सम्बन्धित क्षेत्र अनुभवले जान्दछ तब राम्ररी थाहापाउँदछ कि जुन समुदय हुन्छ त्यो अवश्य व्यय पनि हुन्छ, त्यो अनित्य छ, नश्वर छ, भंगुर छ । चाहे तल तिर अघोलोकका कुनै क्षेत्र होस् अथवा

माथितिर अरुप ब्रह्मलोक सम्म का कुनै क्षेत्र होस् यी सबै लौकिक क्षेत्र अनित्य छन्, परिवर्तनशील छन्। यो अनित्य बोध अन्ध श्रद्धाले स्वीकार गर्न सक्दैन, न कि तर्क वितर्क र वर्णन द्वारा, यो त प्रत्यक्ष ज्ञान द्वारा अनुभव गर्न सकिन्छ।

सब्वे सङ्खारा अनिच्चाति, यदा पञ्चाय पस्सति।

- प्रज्ञाको आँखाले हेच्यो भने सारा संस्कृत पदार्थ र अवस्था अनित्य छन्।

चाहे मानव लोकका सुख सुविधा होस् चाहे देवलोकका दिव्य सुखभोग होस्, अथवा रूप र अरूप ब्रह्मलोकको दीर्घजीवी ब्राह्मी सुख होस्, सारा सुख नाश हुने खालको छ, किनकि ती अनित्य छन् र प्रत्येक सुख नष्ट भएर दुःखमा बदलिन्छ। अतः सम्पूर्ण लौकिक सुख वास्तवमा दुःखदायी नै हुन्छन्। सारा लौकिक सुख भित्र दुःखको बीऊ रहेको हुन्छ। निर्वाण को साक्षात्कार भएपछि मात्रै साधकले थाहापाउँदछ कि यो नित्य, शाश्वत र ध्रुव हुनुको कारण वास्तवमा निर्वाण नै परम सुख हो।

निब्बानं परमं सुखं।

निर्वाणको परम सुख अनुभव भएपछि नै यसको तुलना लौकिक सुखसंग हुन्छ र तब स्पष्ट हुन्छ कि-उसलाई अन्य मानिसहरू सुख भन्छन्, त्यो आर्य दुःख हो। जसलाई अन्य मानिसहरू दुःख भन्छन्, त्यो आर्य सुखको रूपमा लिनु पर्छ।

सब्वे सङ्खारा दुक्खाति, यदा पञ्चाय पस्सति।

-प्रज्ञाको आँखाले हेच्यो भने सारा संस्कृत पदार्थ र अवस्था दुःख छन्।

यस अवस्थामा आईपुग्दा जो अनित्य छ, परिवर्तन शील छ ती सबै दुःख हो भन्ने स्पष्ट हुन थाल्छ। जुन अनित्य छ त्यो दुःख छ। जुन दुःख छ, त्यो अनात्म छ। जुन अनात्म छ त्यो न मेरो हो, न म हूँ, न मेरो आत्मा हो।

सब्वे धम्मा अनत्ताति, यदा पञ्चाय पस्सति

-प्रज्ञा निब्बिदन्ति दुक्खे, एस मग्गो विसुद्धिया ॥

- जसले दुःखलाई छेड्छ, त्यही विशुद्धिको मार्ग हो, त्यही विमुक्तिको मार्ग हो।

जस्तो सारा लौकिक अवस्थामा त्यसैगरी निर्वाणको अवस्थामा पनि म, मेरो र मेरो आत्मा भन्ने छैन। त्यस अनन्त असीम अवस्थामा कुनै ससीम व्यक्तिको ब्यक्तित्व टिक्न सक्दैन। यस इन्द्रियातीत अवस्थालाई कहाँ निर म, मेरो र मेरो आत्मा भन्ने ? यो त निर्वाणको साक्षात्कार भएपछि नै स्पष्ट हुन्छ। यस अवस्थामा पुगेको व्यक्ति अहंकार, ममंकारबाट पूर्ण त विमुक्त हुन्छ। व्यवहारमा म, मेरो भनेता पनि अनासक्त हुन्छ, उसको अभिमानरूपी क्लेश पूर्णतया समाप्त भईसकेको हुन्छ। अतः उसको दार्शनिक मान्यता, चिन्तन-मनन,

वाद-विवाद आदि सबै अलग भईसकेको हुन्छ। यस्तो व्यक्तिले यी सबैलाई दुःखमय, क्लेशमय थानेको हुन्छ।

भिक्षुहरू, यी चार आर्यसत्यलाई साक्षात्कार नगरिकन, अनुबोध नगरिकन, प्रतिबेधन नगरिकन म यस संसारमा घुमिरहेँ, संमरण गर्दैरहेँ - भगवानले भन्नुभयो। भगवान स्वयं यी चार आर्य सत्य को साक्षात्कार गरेर भव विमुक्त हुनु भयो।

अभिञ्जेयं अभिञ्जातं, भावेतब्बच्च भावितं।

पहातब्बं पहीनं मे, तस्मा बुद्धोस्मि ब्राह्मण ॥

- जुन दुःख सत्य र निरोध-सत्य अभिज्ञात गर्न योग्य थियो, त्यसलाई मैले अभिज्ञात गरेँ। जुन मार्ग-सत्य भावित गर्न योग्य थियो, त्यसलाई मैले भावित गरेँ। जु समुदय-सत्य प्रहाण गर्न योग्य थियो त्यसलाई मैले प्रहाण गरेँ। हे ब्राह्मण, म त्यसैले बुद्ध हूँ।

आर्यसत्यको साक्षात्कार विना कोही विमुक्त हुन सक्दैन।

धम्म जननीको सूचना

प्रत्येक अंग्रेजी महिनाको १५ देखि २६ तारिखसम्म “धम्म जननी” लुम्बिनीमा दश दिवसीय शिविर सञ्चालन भईरहेको छ। शिविरमा सम्मिलित हुन इच्छुक साधक साधिकाहरूले निम्न ठेगानामा सम्पर्क राख्नु होला।

१. ‘धम्म जननी’

लुम्बिनी विपश्यना केन्द्र,

e-mail-

Janani@yahoo.com.

फोन : ०७९-८०२८२

२. गोपाल बहादुर पोखरेल

भैरव कलर ल्याब

बुटवल, खस्यौली,

फोन - ०७९-४९५४९

हिन्दी

चार सतय है जगत को, इनसे मुख मत मोड़।

यही साधना मुक्ति की, इससे नाता जोड़ ॥

दुःख मूल उत्खन्न की, पायी जिसने राह।

वही हुआ सुख-शान्ति का, सच्चा शहशाह ॥

बंधन चित्त-विकार ही, और काल्पनिक भूठ।

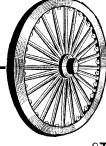
जब विकार सब दूर हों, बंधन जायें छूट ॥

दुःख कारण दुष्कर्म है, दुःख कारण ना देव।

तो फिर अपने कर्म को, क्यों न स्वच्छ कर लेव ॥

मन के भीतर ही छिपी, स्वर्ग सुखों की खान।

मन के भीतर भोगते, ज्वाला नरक समान ॥

सच्चाई को जाँच लो, रगड़ रगड़ सब भांति ।
कनक कसौटी पर कसो, देखो परखो कांति ॥

भिन्न मतों की मान्यता, दर्शन के सिद्धांत ।
धर्म छुटा उलझन बढ़ी, सभी हो गये भ्रांत ॥
कर दार्शनिक कल्पना, कर वितर्क विचार ।
यह सम्यक दर्शन नहीं, यह न साक्षात्कार ॥
मोहक लगे मरीचिका, लगे कल्पना कांत ।
सम्यक दर्शन ज्ञान से, रहे विमुख विभ्रांत ॥
कर ली भ्रूठी कल्पना, माया से भरपूर ।
मिथ्या दर्शन ही मिला, सम्यक दर्शन दूर ॥
दर्शन मिथ्या ही रहा, हुआ न साक्षात्कार ।
कोरे चिंतन मनन का, चढा, शीश पर भार ॥
दर्शन मत में उलझ कर, हुआ मजुन उदभ्रांत ।

धर्म न धारण कर सका, कैसे होवे शांत ॥
मंगल कामना सहित
भाजुरत्न फर्मा
विरगञ्ज ।

धर्म गाथा

हिन्दी

अहोभाग्य गुरुवर मिले, कैसे संत सुजान ।
मार्ग दिखाया मुक्ति का, शुद्ध जगाया ज्ञान ॥
सत्गुरु की संगत मिली, जागा पूण्य अनन्त ।
सत्य धर्म का पथ मिला, करे पाप का अन्त ॥
बोधिसत्व गुरुदेव ने, पकड़ी मेरी बांह ।
मुक्ति विधायक पथ दिया, बोधिवृक्ष की छांह ॥
काम क्रोध की बाढ़ में, डूब रहा मँझधार ।
दिया सहारा धरम का, गुरुवर लिया उबार ॥
गुरुवर तेरे पूण्य का, कैसा प्रबल प्रताप ।
जागा बोध अनित्य का, दूर हुए भवताप ॥
नमस्कार गुरुदेव को, कैसे सन्त सुजान ।
धर्मपथ ऐसा दिया, करे जगत कल्याण ॥

हिन्दी

कैसा कालप्रवाह है, सरिता बहता नीर ।
उठ उठ गिर गिर बिखरती, लहरें सागर तीर ॥
उठती लहर समुद्र की, उठ उठ गिरती जाय ।
ज्योति जगे, ऊँची उठे, उठ उठ भिरती जाय ॥
जो जो भी उत्पन्न हो, भंगमान है सोय ।
जो भी जन्मे, मौत के, मुँह से बचे न कोय ॥
समझौता ना हो सके, मृत्युराज के साथ ।
बजे नगडा कूचका, जाए खाली हाथ ॥
पुण्य पल्लवित डाल पर, लिपटा बिषुधर ब्याल ।
जीवन की मुस्कान पर, छाया काल कराल ॥
ना मरनेकी लालसा, ना जीने का लोभ ।
समय पड़े तो चल पड़े, जरा न होवे क्षोभ ॥

मंगल कामना सहित
भाजुरत्न फर्मा
विरगञ्ज

सम्पादक : रोशनी शाक्य, प्रकाशक : नेपाल विपश्यना केन्द्र, धर्मश्रृङ्ख, बुढानीलकण्ठ, काठमाडौं । फोन : ३७९६५५, ३७९००७ माघ २०५८

सम्पर्क स्थान : श्री रूप ज्योति, ज्योति भवन, पो. व. नं. १२८९६, काठमाडौं । फोन : २-२५४९०, २-२३९६८, २-४८९४९, २-५०५८१

मुद्रक : न्यू नेपाल प्रेस, प्रधान कार्यालय फोन : ४३४ ८५०, ४३४ ७५३; शाखा कार्यालय फोन : २५ ९० ३२, २५९४५०, फ्याक्स : (+९७७-१) २५८६७८

जि.प्र.का.द.नं. ३८/५१/५२

साधकको नाम :

ठेगाना :

● आजीवन शुल्क रू. ४००/-

● वार्षिक शुल्क रू. २५/-